

DANTE

Pekka Ervastin esitelmä 18.9.1921

T.k.14 p:nä on kulunut 600 vuotta siitä, kun Dante heitti henkensä. Samoin 600 vuotta suunnilleen Divina Comedian ilmestymisestä.

Miksi myös me, teosofit ja R-R:läiset tahdomme kunnioittaa Danten muistoa? Siihen on syynä hänen oma personallisuutensa: me näemme hänessä mystikon, vihityn runoilijan, salatieteilijän.

Kun luemme Divina Comediaa, huomaamme, että siinä ihminen puhuu suurinta vakaumusta. Ei sellaista teosta olisi voinut luoda turhaanpäiten. Toiset kriitikot sanovat, että Dante on tahtonut korostaa ja pistää vihamiehensä helvettiin, toiset taas pitävät sitä ylistyslaulunä Beatricelle.

Tuollaiset syyt eivät olisi riittäneet. Hän on valinnut aiheen, jota kukaan muu ei ole valinnut, hän on kuvannut kuolemanjälkeistä elämää. Missä on toinen, joka olisi sellaiselle taipaleelle lähtenyt.

Toiset kriitikot sanovat, että Dantessa on koko keskiajan maailmankatsomus personoitunut, useamman vuosisadan henkinen elämä

Mutta kun tutkimme Jumalaista Näytelmää, huomaamme, ettei tämäkään saata pitää paikkaansa.

Se on aivan rauhallinen, itsetietoinen, oppineesti kokoonpantu, mutta ei teologinen näytelmä. Runoilija ei saata kuvata runossaan mitään dogmia, sillä silloin hän ei ole todellinen runoilija, jos hän niin tekee.

Mutta Dante on todellinen runoilija. Kaikki on esitetty niin syvällisesti, lämpimästi, välittömästi, että se on lähtenyt runoilijan omasta sydäimestä. Siksi se on säilynyt läpi aikojen; sille ei vedä vertoja muut kuin jotkut Shakespearen tai Goethen teokset.

Mitä siis Dante on tahtonut esittää? Vastauksen saamme itse Divina Comediasta. Hän kertoo itsestään, kuinka hän 35 vuoden ikäisenä v. 1300 joutui suureen, poluttomaan metsään, ja sieltä hän ei tullutkaan heti ulos; hän näkee kukkulan ja tietää, että sieltä pääsi

ulos, mutta siellä on kolme petoa vastassa. Silloin Vergilius ilmestyy hänen avukseen ja selittää, että Beatrice on hänet lähettänyt Dantea pelastamaan. Vergilius vie hänet helvettiin ja kiirastuleen ja taivaseen. Ja vasta sitten hän tulee takaisin ja on saanut tehtäväkseen muistaa ja kertoa, mitä hän on kokenut. Hän itse on täynnä luottamusta, että ne ovat tosia.

Meihin vaikuttaa juuri se, että Dante kuvaa kaikkea niin elävästi. Me voimme aivan kuin nähdä kaikki edessämme. Kuinka Dante on voinut tuoda kaiken niin elävästi esille, ellei hän ole sitä kokenut ja nähnyt.

Mutta Dante on myös aikansa lapsi ja kuvaa kaikkea aikansa tavalla. Hän esittää katolista käsitystä sekä Ptolemaiolaista maailmankäsitystä.

Helvetti on maan keskipisteessä; sieltä he menevät eteenpäin maapallon toiselle puolelle, jossa on kiirastulen vuori; se suippenee ylöspäin 9 kierroksen kautta, ja huipulla Vergilius ei voi enää seurata taivaisiin, koska hän oli pakana. Taivas alkaa taas 9 piirinä ja siellä Beatrice on häntä johtamassa, joka oli enkelinä siellä (oli kuollut v. 1290).

Nämä kuvaukset helvetistä ja kiirastulesta ovat eniten kiinnittäneet huomiota, sillä ne ovat niin eläviä ja inhimillisiä, kun taas taivaissa Danten fantasia ikään kuin lentää liian korkealle.

Ensin ollaan helvetin esikartanossa Limboksessa; siellä ovat ihmiset, jotka eivät ole hyviä eikä pahoja, vaan välinpitämättömiä.

Helvetissä huomataan, kuinka Dante arvostelee syntiä; ensin tulevat ne, jotka ovat tehneet lihan syntiä syömisessä ja juomisessa j.n.e. Petollisuus ja viekkkaus ovat Dantesta kaikkein kauheinta syntiä ja siihen syylliset tavataan yhä syvemmällä helvetin suppilossa; alimmassa helvetissä, joka on jääkylmä, ovat ne, jotka ovat pettäneet isänmaansa; syvimmällä pääruhtinaan kidassa Brutus Cassius ja Judas Iscariot, joita pääruhtinas aina puree ja tuo heille hirveintä käsimystä.

Kiirastuleessa Dante antaa ihmisten puhdistua 7 kuoleman synnistä. Alimassa ovat ylpeät, kateelliset, vihamieliset; keskellä henkiset, laiskat ja veltot; ylimmässä helpoimmassa ahneet, mässääjät,

lihanhimoissa olleet, sukupuolisesti rikkoneet. Huomaamme, että Dante on tuntenut ihmiset ja nähnyt heidät suvaitsevalta kannalta, kuten viime aikoina esiintyvä suurempi käsitys. Meistä tuntuu, että Dante on merkillisen viisas olento, koska hän näkee näin, mikä ihmisessä on eniten tuomittavaa, mikä inhimillisintä.

Mitä Dante todella on tahtonut esittää? Katoliset sanovat, että hän on tahtonut esittää kuolemanjälkeistä elämää. Dante itse kirjeissään sanoo, että on tahtonut kuvata tuota elämää.

Mutta on paljon skeptikkoja ja materialisteja, jotka tietysti sanovat, että Dante on kuvannut omiaan.

Me kysymme: miksi Dante on kuvannut tuota elämää sellaisena; miksi Dante on kuvannut silloin sellaisia tosiseikkoja, joita ei ole olemassa? Dante kuvaa ikuista helvettiä. Helvetin portilla: minun kauttani kuljetaan ikuisen tuskaan, kadotetun kansan keskuuteen; heittääkää kaikki toivo, te jotka astutte sisään.

Miksi Dante puhuu näin? Kun me taas näemme, että noita ikuisia tuskia ei ole; me huomaamme, että kuoleman jälkeen on olemassa kiirastuli, mutta ei ikuinen helvetti. Dante on tahtonut kuvata noiden olentojen mielentilaa, jotka tuossa helvetissä ovat. Me näemme, että siellä on olemassa sieluja, jotka subjektiivisesti tuntevat olevansa ikuisesti kadotettuja. Ehkä Dante on tahtonut tätä kuvata. Mutta kauheat ovat Danten lauseet helvetin portilla, sillä niitä on kirjaimellisesti ymmärretty. Kuinka hän saattoi näin kirjoittaa. Hänen täytyi ehkä pakosta alistua kirkkonsa oppiin, kaikkien kanssaihmisten käsitykseen, sillä muuten ehkä hän ei olisi voinut vaikuttaa heihin. Jos hän olisi sanonut: ikuista helvettiä ei ole, eivät ihmiset olisi häntä ymmärtäneet, eivät olisi ottaneet häntä vakavasti. Jos hän näin ajatteli, hän samalla ajatteli: samalla minä esitän asiat niin, että se, joka todella tahtoo päästä tietoon ja ymmärtää häntä, hän sen ymmärtää.

Dante sanoo kirjeessään: Olen tahtonut kuvata kuolemanjälkeistä elämää, mutta samalla kirjani on allegoriaa, sitä voi käsittää vertauskuvallisesti, moralisesti ja mystillisesti. Näillä sanoillaan hän on todistanut olevansa vihitty.

Me väitämme, että raamattua ja Kalevalaa voidaan käsittää vertauskuvallisesti. Materialisti pitää kaikkea mielikuvituksena.

Myös Dante itse on sanonut, että hänen näytelmänsä on tuollainen pyhä kirja, että se on allegoria. –

Tiedemiehetkin ovat koettaneet keksiä selityksiä.

Salatieteilijöinä me tutkimme sitä ja huomaamme, että siinä on merkillisiä kohtia. Esim. Dante siinä hyvin halveksivasti puhuu ja piiskaa katolista kirkkoa kuvaten sitä portoksi. Dante on melkein ensimmäinen uskonpuhdistaja, vaikka vasta Luther suoritti työn. Dante tuntee, kuinka kirkko on myynyt itsensä maalliselle vallalle, ja hän on siitä siveellisesti loukkaantunut. Ehkä hän samoin kohtelee itse kirkon oppeja, esim. ikuisesta kadotuksesta. Miten hän on siis sen osoittanut. Huomaamme erään merkillisen seikan. Kun Dante ja Vergilius aikovat pohjasta nousta kiirastuleen, eivät he pääsisikään sieltä, koska ovat syvimässä suppilossa. Dante pitää kiinni Vergiliuksesta nousten hänen selkäänsä; tallaten jaloillaan helvettiä kääntyy ylösalaisin tullakseen maan toiselle puolelle siitä pois. Vergilius sanoo siis: ”Polje jaloillesi”, huomaa, että helvetti on harhaa.

Sielujen samoin täytyy herätä, heille opetetaan: Kristus meni saarnaamaan vangituille. Sielut heräävät ja huomaavat, etteivät ole ikuisesti kadotettuja. Helvetti on sitä, ettei ihminen tiedä hyvästä, ei muista hyvää. Ihminen pääsee sieltä, kun hän sen muistaa ja kääntyy hyvään päin. Silloin helvetti muuttuu purgatorioksi.

Näin Dante itse on viitannut meille, että meidän tulee ymmärtää hänen kuvaustaan helvetistä.

Meidän täytyy kysyä: Kuka Dante oli? Hänen aikansa Temppeleiherrain ritaristo hävitettiin ja ritariston viimeinen suurmestari poltettiin Parisissa v. 1313 tai 14.

Se sängen suuresti vaikutti Danteen, sillä Dante maallikkoveljenä kuului ritaristoon ja tunsikin sen oppeja sekä salaisia tarkoituksia. Heillä oli ohjelmanaan mm. paavin vallan kukistaminen, ja siksi paavi päätti kukistaa ritariston. Ja paavin valta oli suurempi.

Dante itse siihen kuuluvana oli ritariston perillinen ja jatkoi sen työtä: Paavin valta on kukistettava tai ainakin puhdistettava. Dante siis oli perehtynyt kaikkeen okkultismiin, oli treenattu okkultisti.

Dante ei ollut ensikertalainen, vaan jo edellisessä elämässään oli päässyt jonkun matkaa tiellä. Hän oli sielu, joka odotti hetkeä,

jolloin hän pääsisi takaisin ennen omaamaansa tietoon. Hänen elämänsä muuttui, kun hän kohtasi Beatricen (Vita Nuova), hänelle selvisi elämän päämäärä. Vihdoin hänen muistinsa kaikesta heräsi ja hän pääsi näkemään elämän salaisuuksia.

Hän ei tahtonut kuvata, kuinka ihmiset eivät pyri pois tietämättömydestään ja pahuudestaan, vaan kärsivät ja iloitsevat harhastiella, vaeltavat ulkonaisessa pimeydessä, Infernossa; se on tämä maallinen elämä, jokapäiväinen elämä (joka) aina tätä samaa pimeyttä ja tietämättömyyttä, kunnes ihminen herää aavistamaan, että elämä on oleva puhdistusta, pyrkimystä pois itsekkyydestä, tietämättömydestä. Ihmiskunta on kadotettu kansa (perduta gente), kunnes yksilö toisensa jälkeen tahtoo pois tuosta kadotuksesta: ”minun täytyy muuttaa tämä elämä purgatorioksi, sellaiseksi, että kärsimykset tulevat niiksi portaiksi, joilla astun ylöspäin paratiisia kohti”. Ensimmäinen paratiisi on maallinen paratiisi ja onni. Koko puhdistustila muuttuu maalliseksi paratiisiksi. Mutta se ei ole päämäärä: hän on nähnyt Beatricen, oman jumalallisen itsensä. Hänen kaihonsa on sen jumalan luo, joka on näyttänyt kasvonsa hänen omassa sisässään.

Beatrice on se joka autuaaksi tekee. Hän joutuu viimein sellaiseen tilaan, jolloin hän aivan puhdistuneena nousee ylös enkelinä, jota enkelit kunnioittavat.

Dante kukaties Vergiliuksena itse oli elänyt maan päällä ja se personallisuus nyt ikään kuin johti tätä purgatorion läpi. Se joka pyrkii, hän nousee yli entisen menneisyytensä. Hän nyt Dantena nousi vielä korkeammalle. Danten kuva on harvinaisen henkevä ja vakava ihmiskuva.